Mannerheim-ristin ritarien muisto myös SeAMKin historiaa

4.11.2020

Tätä kirjoitettaessa Puolustusvoimat suruliputtaa eilen edesmenneen Mannerheim-ristin ritarin, kapteeni Tuomas Gerdtin muistoa kunnioittaen. Yksi aikakausi Suomen historiassa on ohi, kun viimeinen elossa ollut Mannerheim-ristin ritari on poistunut keskuudestamme.

Itsenäisyyspäivän lähestyessä on hyvä muistella SeAMKia edeltäneiden oppilaitosten historiaa. Jokin aika sitten tuli kuluneeksi 100 vuotta Kauhajoen kotitalous- ja ravitsemisalan opetuksen käynnistymisestä. Opetus jatkuu restonomikoulutuksena Seinäjoen ammattikorkeakoulussa.

Tutkintoon johtavaa metsäopetusta ei SeAMKissa enää ole, mutta osa alan opinnoista kuuluu agrologikoulutukseen. Aikanaan monet Ähtärin Tuomarniemen metsäoppilaitoksen opettajat ja oppilaat joutuivat rintamalle osin siksi, ettei metsäammattilaisilla oli taitoa ja kokemusta liikkua vaativissa kenttäoloissa. Tohtori Sulevi Riukulehtoa lainaten Tuomarniemellä oli monta sotasankaria, mutta vain yksi ritari.

Tuomarniemen ritari

Mannerheim-ristin ritari nro 13, Onni Mantereen muistolaatan ja –taulujen paljastamisesta Ähtärin Tuomarniemellä tulee piakkoin kuluneeksi tasan kymmenen vuotta. Metsäteknikko Onni Mantere (1911-1970) toimi Tuomarniemellä opettajana ja työnjohtajana vuosina 1937-1970. Ylipäällikkö Mannerheim myönsi 16.9.1941 Onni Mantereelle Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin Mantereen ansioista Kiteen Koivikkomäen taistelussa. Mantere oli ensimmäinen korpraali, joka sai Mannerheim-ristin.

Jalkaväkirykmentti 16:n komentajan, eversti V. L. Merikallion, ja II Armeijakunnan komentajan, kenraalimajuri T. Laatikaisen esityksistä ylipäällikkö Mannerheim nimitti Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi korpraali Onni Olavi Mantereen, joka panssarintorjuntatykin ampujana ja tykinjohtajana erittäin huolellisesti suunnatulla tulella tuhosi useita vihollisen hyökkäyspanssarivaunuja Kiteen Koivikkomäessä 29.7.1941. Tankkien kiivaasta tulesta huolimatta Mantere suuntasi tarkasti ja rauhallisesti saaden jokseenkin jokaisella laukauksessa täysosuman huolimatta siitä, että tykin suun-tauslaitteet olivat osittain vaurioituneet. Onni Mantere haavoittui taistelussa pahasti molempiin jalkoihinsa jääden sotainvalidiksi.

Onni Mantereen ritariveli, kirjailija, eversti Joppe Karhunen piti ritarikirjassaan Onni Manteretta arvostettuna metsäammattilaisena. Metsässä liikuttaessa Onni Mantereen tunnuslauseena oli, että olen vaikka jaloitta, kunhan saan elää vapaassa maassa.

Muisto nykyhetken opiskelijoille ja opettajille

Silloinen Seinäjoen koulutuskuntayhtymä käynnisti Onni Mantereen muistomerkkihankkeen tämän artikkelin kirjoittajan aloitteesta. Tuomarniemen muistomerkki on paitsi kunnianosoitus Onni Mantereelle, myös muistutus nykynuorisolle siitä, että ilman sotiemme invalideja ja veteraaneja emme olisi vapaassa maassa tänään, tässä ja nyt.

Onni Mantereen muistomerkkihanke eteni Mannerheim-ristin ritarien säätiön opastuksella ja Onni Mantereen tyttären, Maija Järvenpään suostumuksella. Hanketta varten perustettiin muistomerkkitoimikunta, johon kuuluivat Maija Järvenpään ohella puheenjohtajana kuntayhtymän johdossa ollut luottamushenkilö, eversti evp Antero Maunula ja sihteerinä Risto Lauhanen. Toimikuntaan kuuluivat lisäksi Sedu maaseutualan silloinen koulutuspäällikkö Jorma Tukeva, metsäteknikko Pekka Mikkola Onni Mantereen entisenä työkaverina sekä agronomi ja silloinen SeAMKin lehtori Juhani Suojaranta ähtäriläisten edustajana.

Onni Mantereen muistolaatta ja –taulut paljastettiin Tuomarniemen ruokalassa ja museoluokassa 3.12.2010 Onni Mantereen omaisten, Seinäjoen koulutuskuntayhtymän opiskelijoiden ja henkilökunnan, Tuomarniemen sidosryhmien sekä hankkeen tukijoiden ollessa läsnä. Eversti Antero Maunula luovutti muistolaatan Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. Silloinen SeAMKin johtava rehtori Tapio Varmola otti laatan vastaan**.**

Perinnetyö ei onnistu ilman tukea

Muistomerkkihanketta tukivat taloudellisesti Mannerheim-ristin ritarien säätiö, Metsämiesten Säätiö, Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa, Metsähallitus, Metsäliiton Seinäjoen hankintapiiri sekä Seinäjoen Koulutuskuntayhtymä. Antti Pasila ja Risto Lauhanen tukivat hanketta yksityishenkilöinä. Muistomerkkihankkeen ylijääneillä varoilla päätettiin perustaa Mannerheim-ristin ritari Onni Mantereen stipendirahasto.

Aikanaan ylipäällikkö Mannerheim halusi kunniamerkin, joka voitiin myöntää samanlaisena niin kenraalille kuin sotamiehellekin. Mannerheim-ristin saaja nimitettiin kunniamerkin kantajaksi ja Mannerheim-ristin ritariksi erinomaisen urheuden, taistellen saavutettujen tulosten tai erikoisen ansiokkaasti johdettujen sotatoimien takia. Mannerheim-ristin kantaja sai lisäksi silloisen 50 000 markan arvoisen kunniapalkinnon.

Edesmennyt jalkaväenkenraali ja Mannerheim-ristin ritari, Adolf Ehrnrooth arvioi, että sotien aikaan eri tehtävissä toimineista noin 600 000 miehestä 191 sai Mannerheim-ristin. Viime sotiemme ylipäällikkö, Suomen marsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheim sekä jalkaväenkenraali ja jääkäriupseeri Axel Erik Heinrichs saivat 1. luokan Mannerheim-ristin.

Risto Lauhanen
Ritari Onni Mantereen muistomerkkitoimikunnan sihteeri, SeAMK.

Kuva: Mannerheim-ristin ritari Onni Mantereen muistolaatta on Sedu Tuomarniemen ruokalassa. (Kuva: Risto Lauhanen).